

Mussolini, present en una Itàlia convulsa

El culte a la figura del dictador Benito Mussolini torna a reviscolar en la Itàlia de Silvio Berlusconi. Tot i les diferències evidents entre un i altre polític, no ha de sorprendre que es repregui aquest culte al Duce, tenint en compte que un dels partits de la coalició governamental és l'hereu matisat d'aquell feixisme: l'Aliança Nacional de Gianfranco Fini.

El Duce, un valor en alça

Per als nostàlgics del feixisme, l'arribada al poder de Silvio Berlusconi ha estat providencial. El clima favorable que ha creat aquest magnat mediàtic i populista serveix en safata una ocasió idònia per a replantejar-se tota la història del segle XX, i particularment la figura de Benito Mussolini, el Duce.

Iot van començar suaument, sense preveure-ho. Un bon matí, tres joves cap-rapats en missió secreta, vestits amb capes negres, es van quadrar per ordre de llista en una formació sinistra al costat de la tomba del seu heroi. L'endemà, tres més els van rellevar a les 11 h. Abans que la gent no en fóra conscient, aquesta guàrdia furtiva va esdevenir una rutina diària. Actualment, quan ja ha passat un any, ja és un fet consumat. Després d'haver caigut en desgràcia molt de temps, Benito Mussolini, el dictador feixista nascut a Predappio l'any 1883, gaudeix d'una guàrdia d'honor pòstuma.

Ivo Marcelli, de cinquanta-un anys, alcalde excomunista de Predappio, prop de Bolonya, està escandalitzat. La ciutat ja en tenia prou de patir la vergonya d'haver engendrat un fill tan infame, que només li faltava que una guàrdia d'honor la convertira en una espècie de setge paramilitar. Lluny d'atemorir-se per les protestes, els homes silenciosos de les capes negres hi continuen arribant des de tot Itàlia. Avui ja són uns quatre-cents.

Cinquanta-set anys després d'haver mort a mans dels partisans italians, Mussolini coneix una nova reputació que va més enllà d'aquesta història de la tomba: la vergonya que els italians sentien pel cap vençut deixa terreny a la curiositat, a la fascinació. Probablement, el feixisme com a força política està tan mort com el mateix Mussolini; però en un temps en què els nacionalistes moderats governen i conquereixen terreny a tot Europa, els historiadors investiguen la seua herència i a

poc a poc s'esborren els vels que amaguen tota la subcultura que ell va produir, dissimulada durant molt de temps.

Tot i que hi ha una llei que prohibeix l'apologia del feixisme, és fàcil trobar una sèrie d'articles amb l'efígie del Duce —que van de les samarretes a les ampolles de vi— a qualsevol botiga o mercadet d'Itàlia. Les exposicions al voltant de l'art i dels manuals escolars de l'època feixista atrauen les masses. Els quioscos exposen el conjunt d'una quinzena de vídeos amb els discursos de Mussolini i, la darrera tardor, una entrevista amb la seua filla va aconseguir 3,5 milions de telespectadors —xifra desorbitada tenint en compte el tipus d'emissió—. Es restauren i s'obren al públic les cases on va viure el dictador. Ara, qualsevol apassionat pot seguir la vida de Mussolini des de la granja on va néixer fins a la Villa Torlonia, la seua residència romana des d'on va dirigir Itàlia del 1922 al 1943. El recorregut també inclou la visita a la Villa Feltrinelli, a Salò (prop del llac de Garda), des d'on va dirigir, amb la protecció de l'exèrcit alemany, la república efímera del mateix nom fins que va ser capturat i mort l'any 1945.

El replantejament del feixisme.

Aquest interès renovat comporta un replantejament del judici que va merèixer el règim feixista. Els comunistes, que el van combatre durant la guerra, i els socialistes i els cristiano-demòcrates, que han dominat la vida política del país després de la guerra, sempre han considerat el sistema de

partit únic una pesta. El partit de Mussolini va ser prohibit després de la guerra i una llei del 1952 prohibeix qualsevol incitació al seu renaixement. Ara bé, durant el darrer decenni, en què els escàndols de corrupció han provocat la caiguda de la coalició de centre-esquerra i han obert la via al poder dels partits de dreta, s'ha constatat el desenvolupament d'una visió més complexa del feixisme que destaca tant els punts positius com els negatius.

L'historiador Renzo de Felice, juntament amb alguns dels seus col·legues, escriu en les seues obres que la gent va estimar Mussolini durant la major part del seu regnat perquè va modernitzar el país, va defensar els valors de la família, va reprimir la màfia i va fer que els trens eixiren a l'hora assenyalada. Tota aquesta popularitat va enfonsar-se amb els estralls de la guerra.

L'arribada al poder d'un govern de centredreta dirigit pel magnat dels mitjans de comunicació Silvio Berlusconi ha tret més profit encara dels tabús, i ha mantingut al marge la petita banda de fidels al Duce. Gianfranco Fini, líder de l'Aliança Nacional —hereva reformada del partit feixista—, s'ha unit als partits dominants per ser el vicepresident del Consell de Berlusconi. A la recerca d'una respectabilitat com a delegat italià en la convenció encarregada de reformar les institucions de la Unió Europea, va reproduir, al gener passat, una declaració del 1994 en què qualificava Mussolini del “més gran home d'estat del segle”. Per a molts italians, aquests canvis són una prova que el feixisme no retornarà mai més i que, d'ara endavant, es podrà mirar d'una manera més equilibrada la traça històrica i cultural que ell va deixar.

“Paradoxalment, com més s'allunya el feixisme en l'horitzó polític, més es dona una mena de fenomen folklòric”, declara Franco Pavoncello, professor de ciències polítiques a la Universitat John Cabot de Roma. “Abans es tractava d'una cosa inacceptable, amagada; avui assistim a una recerca per establir els lligams amb el passat.” Contràriament, altres pensen que aquesta fascinació actual no és gaire lluny d'una rehabilitació que seria impossible que es

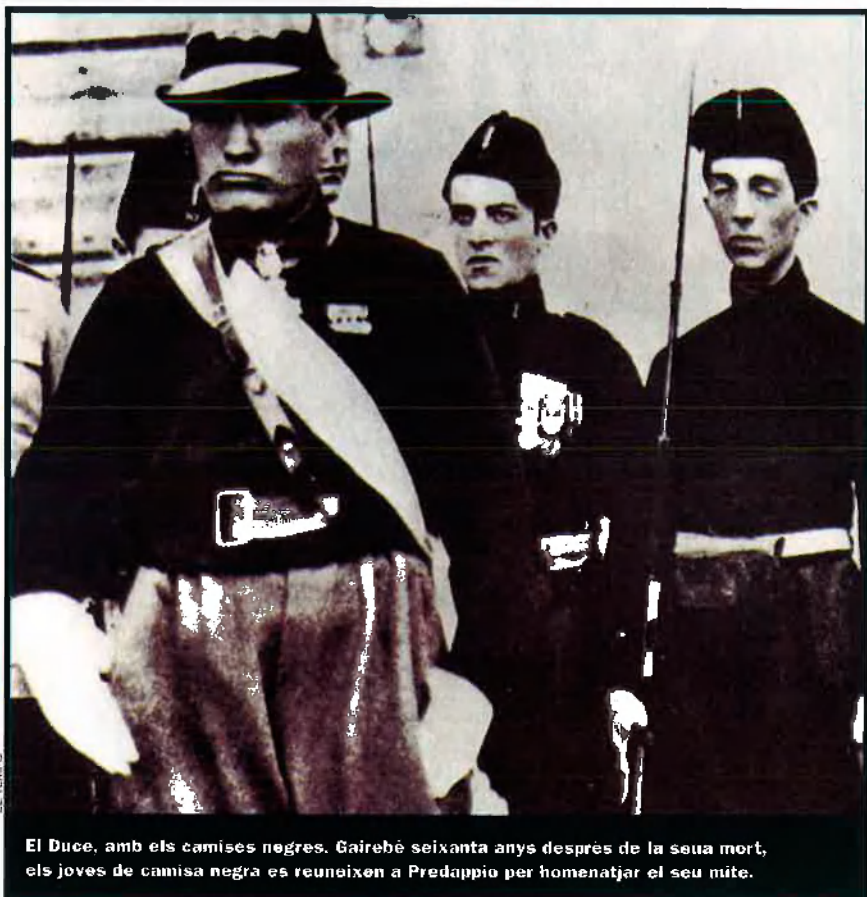

Benito Mussolini i el seu fill Vittorio, en una imatge presa l'any 1919.

La “rehabilitació” del Duce fóra impensable a Alemanya amb Hitler

donés, per exemple, a Alemanya amb Hitler. “Ni tan sols la calor pot atenuar l'esgarrifança provocada per aquest respecte envers el criminal de guerra italià més gran”, declara James Wals-ton, un polític britànic que té un paper actiu en la vida política italiana. L'estiu passat va anar a la tomba de Mussolini: “La raó d'aquest renaixement, d'aquesta acceptació, cal buscar-la en el fet que

Predappio, on es conserven les despulles de Mussolini, rep 70.000 visitants per any, la majoria feixistes

El Duce, amb els camises negres. Gairebé seixanta anys després de la seua mort, els joves de camisa negra es reuneixen a Predappio per homenatjar el seu mític.

els joves no saben què era realment el feixisme." Walston afegeix que l'Itàlia que es va trobar en el camp aliat a la fi de la guerra no ha arribat a acceptar, com sí que ho han fet els alemanys, els propis crims de guerra, i tampoc no ha perseguit els seus pitjors criminals.

Predappio. "El feixisme va ser un esdeveniment important dins del marc mundial. Va fer que Itàlia fóra un actor internacional, i això no es pot esborrar", afirma Sergio, un paleta de Predappio de setanta-cinc anys. "No podem tornar enrere. No, no i no. La democràcia és bona. Ningú no imposa res." Predappio compta 6.000 habitants. La plaça és envoltada per l'església monumental de Sant Antoni, un

hospital, una comissaria, l'antic quarter general del partit i l'alcaldia, institucions que, en aquell temps, asseguraven el manteniment del feixisme sobre el país.

"Tot el que podeu veure per ací va ser creat per Mussolini", declara Pierluigi Pompignoli mentre ensenya la plaça a un turista. Aquest comerciant de seixanta anys mostra amb orgull el feix —les vares que portaven els magistrats de l'antiga Roma i del qual els feixistes van fer l'emblema del partit— gravat sobre la façana de l'església. Tot just acabada la guerra, "els comunistes van intentar llevar-lo, però els camarades van fer una barrera i el van salvar". Des d'aleshores, Predappio és un camp de batalla. El carrer principal, Via Roma, va agafar el nom de

Giacomo Matteotti, un socialista assassinat per un grup de feixistes l'any 1924. Com ha passat en una gran part d'Itàlia, els habitants han intentat eliminar qualsevol traça del dictador. Però l'any 1957, les autoritats del poble van acceptar a contracor que les seues despulles —que havien estat exhumades d'una tomba a prop de Milà per uns neofeixistes— foren soterrades al panteó familiar dels Mussolini. Les restes mortals van ser dipositades en una tomba de granit coronada per un bust del Duce i una caixa que contenia part del seu cervell.

Des d'aleshores, Predappio atrau els antics *camerati* (camarades) i els joves de camisa negra, l'uniforme del partit. Cada any s'hi reuneixen per entonar els himnes del partit feixista i per fer la salutació romana en l'aniversari del naixement, de la mort i de l'arribada al poder de Mussolini. El llibre d'or de la cripta és ple de comentaris que preveuen el seu retorn i alguns deixen caure que la pròxima volta no hi haurà errors. Mai no s'ha derogat la llei que prohibeix aquests tipus de manifestacions profeixistes, però aplicar les lleis de manera estricta no s'adiu amb l'esperit italià. Quan el grapat de pelegrins va esdevenir una autèntica marea, les autoritats del poble van renunciar a allunyar els autobusos dels turistes i les botigues de records.

"Podríem dir que es tracta d'una rehabilitació", declara Pompignoli, que va deixar el comerç d'aviram per invertir en aquest fenomen. El seu Predappio Tricolore, un dels tres proveïdors de loteria feixista de la ciutat, publica el calendari Mussolini 2002, amb el Duce a la portada, un home robust amb un casc colonial sobre un cavall blanc. Ivo Marcelli té un altre punt de vista al voltant d'aquest augment de visitants. Segons les seues enquestes, de les 30.000 persones que abans arribaven a Predappio, 29.000 eren admiradores de Mussolini. Actualment, la ciutat rep 70.000 persones per any. La majoria són feixistes, però hi ha un nombre creixent —si més no uns 20.000— que hi van per simple curiositat històrica.

Marcelli desitjaria convertir Predapio en un laboratori de recerca dels vint anys de govern de Mussolini com una manera d'invertir aquesta tendència. Va començar modestament l'any 1999, a obrir la granja on va néixer el dictador. No es tracta d'un lloc de pelegrinatge; és un museu destinat a il·lustrar el públic sobre els mitjans de propaganda (targetes postals, art, arquitectura i esport) emprats pel règim. Marcelli ha demanat al Parlament que finance la creació d'un centre de recerca. "Desitgem arribar a ser un lloc d'anàlisi i de debat sobre els riscos i els perills del feixisme." Que si podria renàixer? "No, no ho crec. No crec que Itàlia estiga a punt de patir un altre dictador basat en el model antic. Però podríem caure en un antiliberalisme, caure en una etapa d'intolerància extrema."

Com un signe d'això, els polítics d'esquerra i de dreta li bloquegen la proposta. Encara més revelador: la primavera de l'any passat, una exposició va ometre deliberadament qualsevol referència a les persecucions dels jueus o a l'aliança de Mussolini amb Hitler. Els organitzadors argumentaren que no volien encendre les passions en un moment en què la campanya electoral es trobava en el punt àlgid.

Va ser en aquest moment de crispació, al juny, que va arribar la guàrdia d'honors del Duce, setmanes després del terratrèmol electoral de Berlusconi. Formada únicament per homes, va començar amb un grup de cap-rapats, eixits de clubs relacionats amb l'Aliança Nacional, de Fini, i a Forza Nuova (pe-

El Govern Berlusconi diu que no sosté l'homenatge al Duce, però ignora l'alcalde, que vol que siga prohibit

La retòrica aparentment revolucionària de Mussolini amagava una mentalitat profundament conservadora. Tot i això, es permetia l'emfasi gestual en pro de l'eficàcia oratòria.

tit grup d'extrema dreta), fins a créixer amb el boca a boca. Els seus membres porten capa per escapar de la normativa que prohibeix l'ús de l'uniforme a persones no autoritzades i van de negre "per mostrar el seu respecte" envers un heroi mort, ens explica el vicepresident, Arinaldo Graziani, de quaranta-un anys.

El Govern Berlusconi ha desmentit que sostinga aquesta acció, però va ignorar les telefonades de l'alcalde, que li demanava prohibir-la. "On és el mal?", es

pregunta Guido Mussolini, de seixantacinc anys, nét del dictador i que, l'any passat, va obtenir 3.497 vots en les eleccions municipals de Roma, on es presentava sota la bandera de Forza Nuova. "No van armats. Romanen en formació dins de la cripta durant hores i hores. Mediten. En surten transformats, millors. Ja no odien cap persona."

Richard Boudreaux
© *Los Angeles Times*
Traducció: *Albert García*

Cines Babel
Cines Albatros

CINES BABEL

UN FINAL MADE IN HOLLYWOOD
De Woody Allen

Si presentes aquesta **Bufileta** tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:

3,61€ tota la setmana

(cal acompanyar justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:

3,61 € de dilluns a dijous

Vicente Sancho Tello, 10. VALÈNCIA

